[2020] 8 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

(2011 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 40)

ਅਕਤੂਬਰ 01, 2020

[ਐਨ. ਵੀ. ਰਮਨ, ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ ਅਤੇ
ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਰਾਏ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860 – ਐੱਸ.ਐੱਸ. 306, 107 - ਦੋ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਜਵਾਨ ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਔਰਤ ਦੇ ਪਤੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। 306 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ 4 ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ - ਦੋਸ਼ੀ ਯੂ/ਐਸ. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 306 ਆਈਪੀਸੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਰੱਖੀ ਗਈ: ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਤੀ ਜਾਂ ਸਹੁਰੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਖਾਸ ਉਮੀਦ ਜਾਂ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਾਸ਼ ਸੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਣਗਹਿਲੀ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਘਾਟ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਛੋਟ ਦੇ ਜੁਰਮ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਯੂ/ਐਸ. 107 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ., ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਜੁਰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ - ਮੇਨਸ ਰੀਅ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਮਾਨ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੋਵੇਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਪਤੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਦੋਵਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਕਾਰਨ ਵਿਆਹੁਤਾ ਘਰ, ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ - ਪੀਡਬਲਯੂਜ਼ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਪਤਨੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਾਖੁਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਿਰਫ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ, ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ, ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ - ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਯੂ. 306 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ

ਆਯੋਜਿਤ: 1. ਦੋ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਕਾਰਨ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਮਾਹੌਲ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਲੈਣ ਲਈ ਧੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਦੀ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਸਹੁਰੇ ਤੋਂ ਉਮੀਦਾਂ ਦਾ ਪੱਧਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੀ ਡਿਗਰੀ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 11][747-ਈ-ਐੱਫ]

2. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜੁਰਮਾਂ ਵਿੱਚ, ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਕਸਾਉਣ ਦੇ ਜੁਰਮ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 107 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਦੋਸ਼ੀਤਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮਨ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਨਸ ਰੀਆ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਮਾਨ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮਰਦ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਥਿਊਰੀ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਕਾਰਨ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ. ਪੀਡਬਲਿਊਜ਼ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਪਤਨੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਾਖੁਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 15][748-ਸੀ-ਐੱਫ]

3. ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਸਮਝ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ, ਉਸਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤਨੀ ਦੀ ਉਚਿਤ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੰਮ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਿਰਫ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 19][750-ਸੀ-ਡੀ]

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

ਐਸ.ਐਸ. ਛੀਨਾ ਬਨਾਮ ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਮਹਾਜਨ (**2010**) **12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 190 : [2010] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1111** ; ਅਮਲੇਂਦੂ ਪਾਲ ਉਰਫ ਝੰਟੂ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ **(2010) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 707: [2009] 15 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 836** ; ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ **(2014) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 595 : [2014] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 988** – 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

<u>ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ</u>

[2010] 9 ਐਸਸੀਆਰ 1111	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 16
[2009] 15 ਐਸਸੀਆਰ 836	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 17
[2014] 4 ਐਸਸੀਆਰ 988	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 18

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2011 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 40.

1999 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 408-ਐਸਬੀ ਵਿੱਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 04.03.2010 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਆਰ ਕੇ ਕਪੂਰ, ਸ਼ੋਏਬ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ, ਅਨੀਸ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਗੋਗੀਆ, ਕਰਨਵੀਰ ਗੋਗੀਆ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ।

ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਰਾਏ, ਜੇ.

1. ਇਹ ਅਪੀਲ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 4.3.2010 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ 1999 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 408-SB ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 306 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 (ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ "ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ") ਅਤੇ 4 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਰੁਪਏ। 5000/- ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਬਰਨਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ, ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ 'ਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 304 ਬੀ ਅਤੇ 498 ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੁੱਲਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਰਨੈਲ ਕੌਰ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਧਾਰਾ 304 ਬੀ ਅਤੇ 498 ਏ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਨਾਕਾਫੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਏ

ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪਤੀ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੀ ਧਾਰਾ 306 ਤਹਿਤ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.।

3. ਪੀ.ਐੱਸ.ਵਿਖੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰ. 177 ਮਿਤੀ 13.8.1997 ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕੋਤਵਾਲੀ, ਬਰਨਾਲਾ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 304ਬੀ/34 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਧਾਰਾ 498ਏ ਅਧੀਨ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਇਹ ਕੇਸ ਸ਼ਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸ਼ਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ (21/4 ਸਾਲ) ਅਤੇ ਇੱਕ ਧੀ (8/9 ਮਹੀਨੇ) ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਨੇ 12.8.1997 ਨੂੰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਜ ਲਈ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, ਸ਼ਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਪਲਾਟ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ 20,000/- ਰੁਪਏ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰੋਂ ਕੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਕਦੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਗਿਆ। 13.8.1997 ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਚੰਦ ਸਿੰਘ (ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਭਰਾ) ਸਮੇਤ ਬਰਨਾਲਾ ਪੁੱਜੇ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੇਖੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। 12.8.1997 ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਸੀ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਕੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਤੰਗ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਪਦਾਰਥ ਨਿਗਲ ਲਿਆ ਹੈ।

4. ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੌਤ ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ ਫਾਸਫਾਈਡ ਦੇ ਸੇਵਨ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਦੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਸਹੁਰੇ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ 28.10.1997 ਨੂੰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ।

5. ਜੈਲ ਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ2), ਚੰਦ ਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ3) ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ4), ਜੋ ਕਿ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਮਾਮਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸਨ, ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਸੀ। ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਨਤੀਜਾ. ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰੁ. ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ 20,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਲਾਟ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸ਼ਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ2 ਦੇ ਸਬੂਤ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 20,000/- ਦਾ "ਨਕਦ ਲੋਨ" ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਾਗ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਘਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਿੱਚ ਡਰਾਈਵਰ ਸਨ। ਖਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜਣੇਪੇ ਸਮੇਂ, ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਨਵੰਬਰ 1996 ਵਿੱਚ 10/12 ਦਿਨ

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ
[ਹਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਰਾਏ, ਜੇ.]

ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪਤੀ ਅਤੇ ਸਹੁਰੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਜਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਰੁ. ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪਲਾਟ ਖਰੀਦਣ ਲਈ 20,000/- ਰੁਪਏ ਮੰਗੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਅਣ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੌਤ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

6. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਮੁਟਿਆਰ ਕਿਉਂ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਧੱਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤ ਦੀ ਉਮੀਦ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਸਦੀ ਉਮੀਦ ਇਸ ਕੰਮ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਤੀ, ਇਹ ਧਾਰਾ 107 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ, ਧਾਰਾ 306 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਕਸਾਉਣਾ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਤਰਕ ਦੇ ਨਾਲ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਕੰਮ ਜਾਂ ਵਿਕਲਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਸਦੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਾਰਨ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਖੁਦ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਐਕਟ ਦੀ ਕਿਸਮ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪਤੀ ਅਤੇ ਸਹੁਰੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾ 306 ਆਈਪੀਸੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਨਾਲ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 304ਬੀ ਅਤੇ 498ਏ ਤਹਿਤ ਚਾਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੁਰਮ ਦੇ ਤਿੰਨੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 306 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.।

7. ਪਰਿਣਾਮੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੁਝ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕੰਮ ਜਾਂ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਸੁਹਿਰਦ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ, ਅਪੀਲੀ ਜੱਜ ਨੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ 2, ਪੀਡਬਲਯੂ 3, ਪੀਡਬਲਯੂ 4) ਪਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਾਗ ਲਈ ਰੱਖੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਾ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਸੇਵਨ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਮਾਹੌਲ ਕਾਰਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ ਧੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵੱਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

8. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਆਰ ਕੇ ਕਪੂਰ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਤੀ ਜਾਂ ਸਹੁਰੇ ਦੁਆਰਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਕੇਸ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਸਬੂਤ 'ਤੇ। ਦਾਜ ਲਈ ਤੰਗ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। 20,000/- ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਜਾਂ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ ਧੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਵਿਆਹੁਤਾ ਘਰ ਵਿੱਚ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਉਲਟ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਪਤੀ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਦੀ ਡਿਗਰੀ, ਉਕਸਾਉਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮਾਪੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਵਿਆਹੁਤਾ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵਿਗਾੜ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਉਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਫਿਰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਜਨਮੇ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਗਭਗ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

9. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਗੋਗੀਆ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਜੈਲ ਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ2) ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ4) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਪਲਾਟ ਦੀ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਲਈ ਨਕਦੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਪੇਕੇ ਘਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਮਾਂ-ਬਾਪ ਮੰਗੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਨੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਵਕੀਲ ਫਿਰ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਜਾਂ ਮਾਹੌਲ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜਵਾਨ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਿਉਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

10. ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 107 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਕਸਾਉਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਭੜਕਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ, ਉਕਸਾਉਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਤੀ ਜਾਂ ਸਹੁਰੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਖਾਸ ਉਮੀਦ ਜਾਂ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਘਾਟ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਲਟ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਕਿ ਵਿਆਹੁਤਾ ਘਰ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕਾਰਨ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਉਦਾਹਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ 20,000/- ਇੱਕ ਪਲਾਟ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ (ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ), ਵਿਆਹ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਕਾਰਨ ਵਜੋਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ2 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਰਕਮ ਪਲਾਟ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਮੰਗਿਆ "ਨਕਦ ਕਰਜ਼ਾ" ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਪਰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣਾ ਔਖਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਜਾਂ ਮਾਹੌਲ ਕਾਰਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ ਧੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

11. ਦੋ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤ ਵੱਲੋਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਕਾਰਨ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਵਿਆਹ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਮਾਹੌਲ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਲੈਣ ਲਈ ਧੱਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਦੀ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਸਹੁਰੇ ਤੋਂ ਉਮੀਦਾਂ ਦਾ ਪੱਧਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੀ ਡਿਗਰੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ. ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

12. ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ 12.8.1997 ਨੂੰ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੋਂ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਨਾ-ਨਾਨੀ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਉਂਗਲ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੋਤੇ-ਪੋਤੀਆਂ ਦੇ ਉਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਾਲਿਆ-ਪੋਸਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

13. ਧਾਰਾ 107 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ "ਉਕਸਾਹਟ" ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ: -

"107. ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣਾ - ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ -

ਪਹਿਲਾ-ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ

****

ਤੀਜਾ - ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਭੁੱਲ ਦੁਆਰਾ, ਉਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

14. ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਭੁੱਲ ਦੁਆਰਾ, ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

15. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜੁਰਮਾਂ ਵਿੱਚ, ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਕਸਾਉਣ ਦੇ ਜੁਰਮ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 107 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਦੋਸ਼ੀਤਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮਨ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਨਸ ਰੀਆ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਮਾਨ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮਰਦ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਉਸਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਕਾਰਨ, ਕੇਸ ਵਿਚਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਿਊਜ਼ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਪਤਨੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਾਖੁਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

16. ਐਸ.ਐਸ. ਛੀਨਾ ਬਨਾਮ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 306 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਜੁਰਮ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿਚਾਰੀ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਮਹਾਜਨ[1] ਜਿੱਥੇ ਉਕਸਾਉਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਸਟਿਸ ਦਲਵੀਰ ਭੰਡਾਰੀ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ:-

[1](2010) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 190

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ
[ਹਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਰਾਏ, ਜੇ.]

"25. ਉਕਸਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਜਾਂ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 306 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ ਕਾਰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਰਗਰਮ ਐਕਟ ਜਾਂ ਸਿੱਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਾ ਦੇਖ ਕੇ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਐਕਟ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਧੱਕਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ।"

17. ਅਮਲੇਂਦੂ ਪਾਲ ਉਰਫ ਝੰਟੂ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ[2] ਵਿੱਚ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ, ਡਾ: ਜਸਟਿਸ ਐਮ.ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਲਈ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਧਾਰਾ 306 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ:

"12. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 306 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੀੜਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੇਰਹਿਮੀ ਅਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨੇ ਪੀੜਤਾ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਲਈ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਕਸਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਛੇੜਛਾੜ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ, ਧਾਰਾ 306 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

13. ਧਾਰਾ 306 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੇਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਕਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭੜਕਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਕੁਝ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ. ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 306 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਕਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਕਸਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

[2] (2010) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 707

[3] (2014) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 595

18. ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਬਨਾਮ. ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ[3], ਜੋ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਪਤਨੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ, ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐਸ.ਪੀ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ:-

"24. ਸਾਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਤਰਕ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਝਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ"। ਇੱਕ ਔਰਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਉਦਾਸੀ, ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ, ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਨਿਰਾਸ਼ਾ, ਘਰੇਲੂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਥੱਕੀ, ਗੰਭੀਰ ਜਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਅਤੇ ਉਕਸਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਤਰਕ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਝਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਇੱਕ ਗਲਤ ਤਰਕ ਹੈ।

19. ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਸਮਝ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ, ਉਸਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤਨੀ ਦੀ ਉਚਿਤ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੰਮ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਿਰਫ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ।

20. ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਜਾਂ ਮਾਹੌਲ ਦੁਆਰਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 306 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

21. ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹਾਂ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਧਾਰਾ 306 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ **ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ।**

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ

ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

PALLAV THAKUR ADVOCATE